

KOROK LENYOMATA - A ZSÁMBÉKI ROMTEMPLOM EMLÉKEZETE

SZERZŐK: BOGÁTHY ZSOLT
LACZKA ÁRON

TÉMAVEZETŐK: SZABÓ LEVENTE DLA
HALMOS BALÁZS PHD

A zsámbéki romtemplom bemutatására tervezett látogatóközpont, víziónk szerint három alappilléren nyugszik. Ideiglenesség, sejtelmesség és fókusz.

IDEIGLENESSÉG

Jelenleg a templom romként része a helyi identitástudatnak. Mivel a tervezési helyszín teljes területe alatt feltárt és visszatemetett, vagy feltáratlan leletek, temető és történetek lapulnak, hamar elvetettük a maradandó beavatkozás lehetőségét. Kiemelten fontos számunkra ezen leletegyüttes kutathatóságának megőrzése, hogy a jövő generációit is lenyűgözhesse a torzóként is felejthetetlen templom. Az öregtemplomot érintetlenül hagyjuk, gondosan ügyelve arra, hogy az eddig már feltárt és még fel nem fedezett történetek későbbi kutatása tovább gyarapíthassa Zsámbék identitását meghatározó értékeit. A terv aktualitását a premontrei rend közelgő 900., valamint a templom építésének 800. évfordulója adja. Tervünk egy olyan könnyűszerkezetes épület, mely egy szezont idejére állna, kora tavasztól késő őszig. Célunk, hogy ráirányítsuk a figyelmet e páratlan műemlékünkre és a prezervációs munkálatok fontosságára.

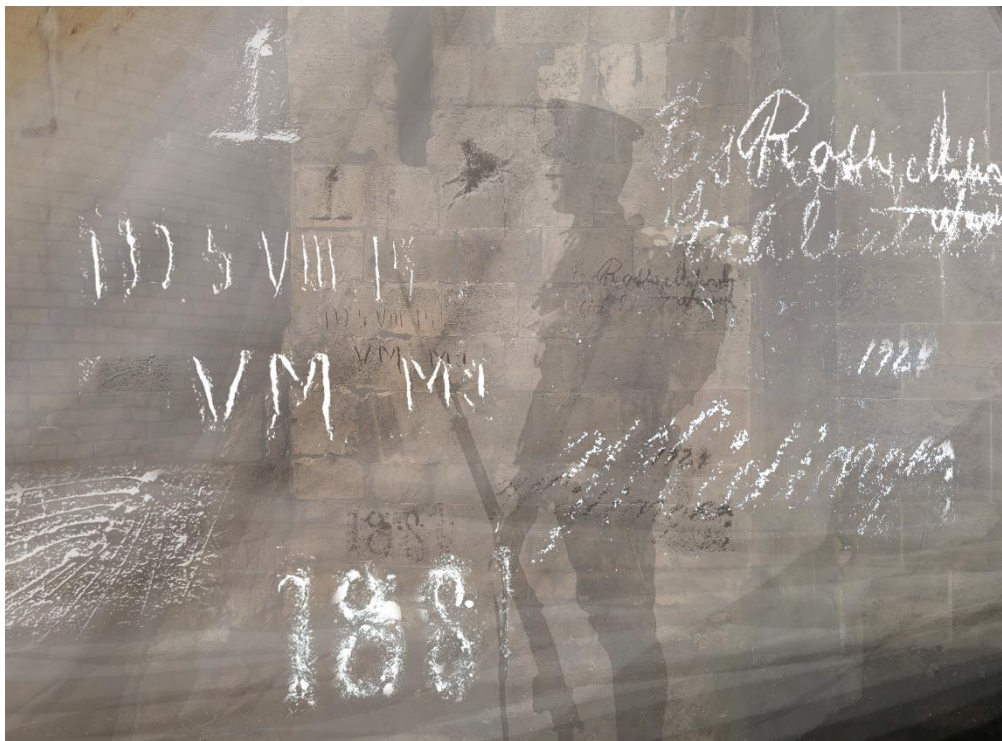

SEJTELMESSÉG, LEBEGÉS

A premontrei rendet kortársaik fehér kanonokoknak nevezték jellegzetes papi viseletük okán. Az ódon falak közt járva szinte egy párhuzamos dimenzió elevenedik meg előttünk. Bárhányszor térünk is vissza, mindig olyan érzés fog el bennünket, mintha itt még mindig volna itt élet. A szerzetesek szellemisége áthatja a szakrális tereket, mintha még mindig velünk lennének. Sokáig gondolkodtunk azon, hogyan erősíthetnénk ennek a tűnékeny állapotnak a megfelelő átadását mások számára. Erre a kérdésre végül az anyag adott választ. Az anno itt szolgálatot teljesítő szerzetesek ruházatára reflektálva nyúltunk a libbenő fehér fátyol analógiához. Olyan vászonszerű anyagból terveztük ideiglenes épületünket, amely a szélben lengedezve a látogatóban transzcendens hatást vált ki. Könnyed, szinte lebegő megjelenése egyszerre nyújt lenyűgöző térélményt és hozza elő belső elcsendesedésünket. A sejtelmes áthatások olyan dolgokra is ráirányítják figyelmünket, melyek mellett nap mint nap - teljes lelki nyugalommal - sétálnak el az emberek. Az előzőekhez hasonlóan az anyag színe szintén jelentőséggel bír. A fehér egyszerre jelenti a békét, a tisztaságot és a megnyugvást.

Amellett, hogy a templom szabadon bejárható és megismerhető, mi egy újabb, eddig ismeretlen réteget tárunk a befogadó közönség elé. A bejárás alkalmával olyan jelekre lettünk figyelmesek, melyek a templom múltbéli sorsáról mesélnek. A letűnt korok lenyomatai az ódon falakon számunkra nem egyszerű vésetek, hanem olyan apró betűi a történelem eseményeinek, melyet egymás után olvasva kibontakozik előttünk a hely valódi értéke. A kőfaragók jelölései, a változó építészeti stílusirányzatok átépítései, az 1763-as földrengéstől megrepedezett falrészecskék, háborúk okozta lövésnyomok, vagy a helyben istápolott katonák nevei a falakon mind olyan lenyomatai a múltnak, melyek igazolják, hogy ez a templom nem a falakról, vagy az ornamentikáról, sokkal inkább az itt élő emberekről, történeteikről szól.

Ami a műemlékvédelem szakembereinek káros vandalizmus, mely a templom hamarabbi pusztulásához vezet, azok számunkra fontos kordokumentumok, melyek értékkel bírnak. Természetesen meg kell húzni valahol a határt, mi az '56-os forradalom előttiakat tekintjük fontosnak. E feliratok, vésetek mindegyike hordoz magában történeteket, emlékeket. Nagy részük

mégis néma marad, mivel nem szolgáltat elég információt a szerző kilétéről, vagy éppen a konkrét dátumról. Csak egy dolgot tudhatunk róluk biztosan, méghozzá azt, hogy okkal kerültek a falakra. Szerencsére a nevek egy része azonban beazonosítható. A világháború hősi halottainak emelt emlékmű felirataival találtunk egyezéseket és névrokonságot is. Nem mehetünk el szó nélkül a német ajkú sváb lakosság mellett sem, akiknek el kellett hagyniuk szülőföldjüket az orosz megszállást követő deportálások következményeként.

INSTALLÁCIÓ LEÍRÁSA BŐVEBBEN

A feliratok bemutatását úgy képzeltük el, hogy alaprajzi értelemben kivetítjük őket a vászon felületére. A szövegek csupaszon, mindennemű komment nélkül lennének a vászonra nyomtatva. A látogatók a bejáratnál kapnak egy füzetet, amiben a vésetekről, korok lenyomatainak elhelyezkedéséről kapnak információt.

Olyan kétrétegű, fémkeretekkel merevített és körbejárható épületet terveztünk a templom és kolostor romjai köré, ami egyszerre megoldja a határolás problémáját, befelé összpontosít, kiegészítő funkciókkal látja el a látványosságot és környezetét. A külső határoló réteg hétköznapi vászon, míg a belső oldali áttetsző anyagú. Ezáltal a figyelmet a lényegre összpontosítja.

A bejárathoz információs pultot és kávézót helyeztünk. Innen indul a megismerés útvonala. Az installáción belülről láthatjuk a lenyomatokat a belső, áttetsző vásznon. A talpuk alatt lévő talajra kavicssterítés kerül, mely amellelt, hogy kijelöli az útvonalat, kellemes hanghatással párosul. A vékony, folyosószerű installációt a bejáraton túl további három, különböző identitással bíró funkció teszi változatosabbá. Mindegyiknél adott a lehetőség, hogy a kötött útvonalból kilépve szabadon járja be a romterületet. Az első ilyen megálló a bejárat után jön közvetlenül. Innen érhetjük el a lapidáriumi kiállítást. A következő ilyen már nagyobb méretekkel rendelkezik, kiállító- és rendezvénytérként funkcionál. A kijárat előtti utolsó megnyitást a templom közvetlen közelében helyeztük el, mely arra ad lehetőséget, hogy a toronyban lévő feliratokat is megtekinthessük. Az alaprajz kialakulása a meglévő építményekhez viszonyult, mint például a lapidárium és a torony bejáratai. Emellelt az alaprajzot a bejárat és a szovjet emlékmű helyzete is befolyásolta, valamint a kiállító- és rendezvénytér esetében a kiváló rálátás a romra. A négy - geometriájában és funkciójában - eltérő blokk porszórással fehérre festett fémlemez tetővel rendelkezik, amit acél keretállások tartanak. A helyszínen olykor erős szél uralkodik, ami belekaphat a vásznakba. A keresztirányú merevítést ennek érdekében a sarokmerev kapcsolatok, míg a hosszirányút andráskeresztek biztosítják. A végtelenített installáció a maga háromméteres magasságával kiemeli a helyszín topográfiáját.

Annak érdekében, hogy ne csak nappal legyen látogatható a kiállítás, napnyugtakor az installációra fényvetítéses technológiával írónak fel a lenyomatok.

UTÓÉLET

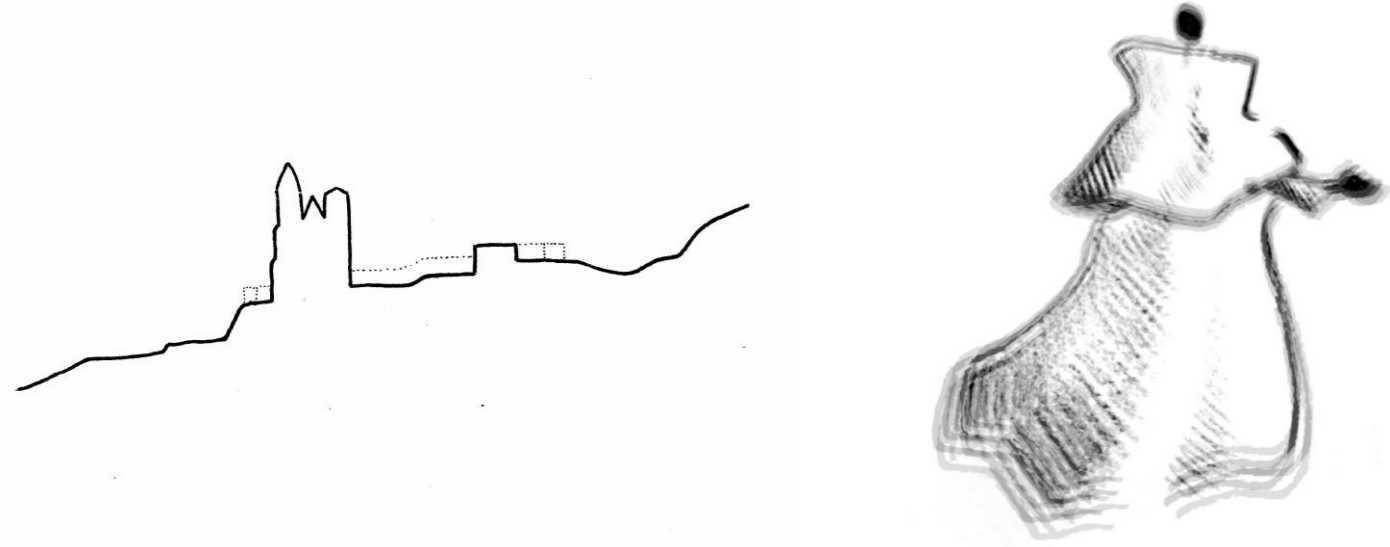

Az emlékév után az alapanyag újrahasznosításra kerül. Terveink szerint állványzat készül belőle, és a helyi, rossz állapotú épületek felújítása során takarja a készülő homlokzatokat. Így a városban járva-elve ismét találkozhatnánk a lenyomatokkal, eredeti kontextusukból kiragadva.

Imprints of ages - The memory of an abandoned church

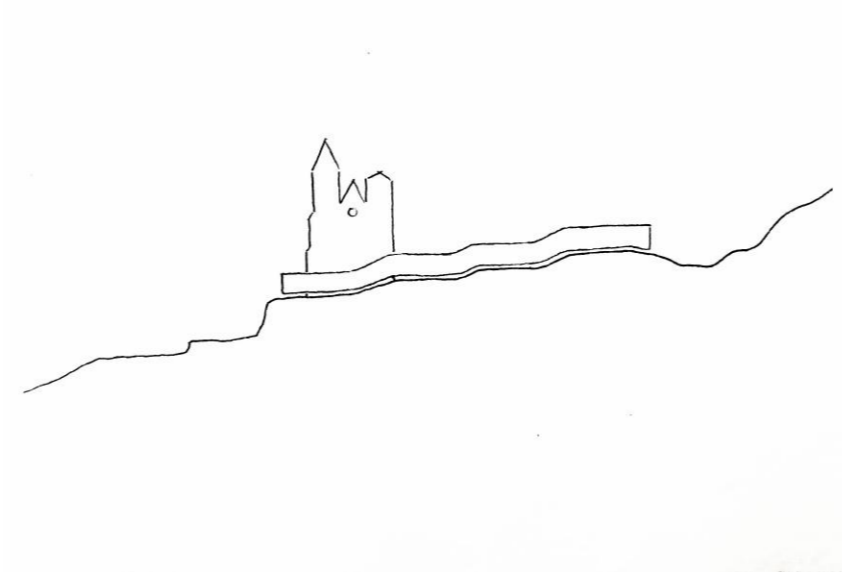

Imprints of ages

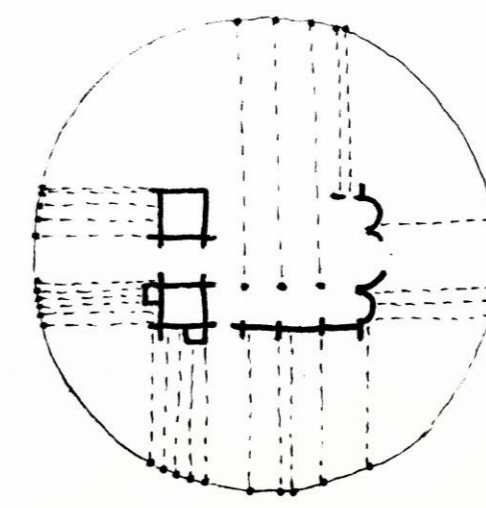

Temporarity

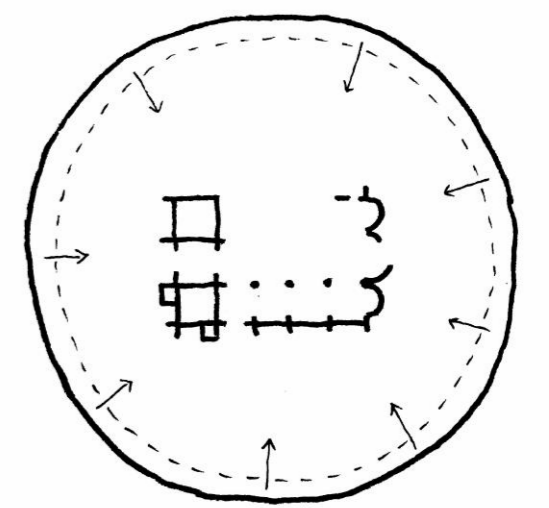
White Monk

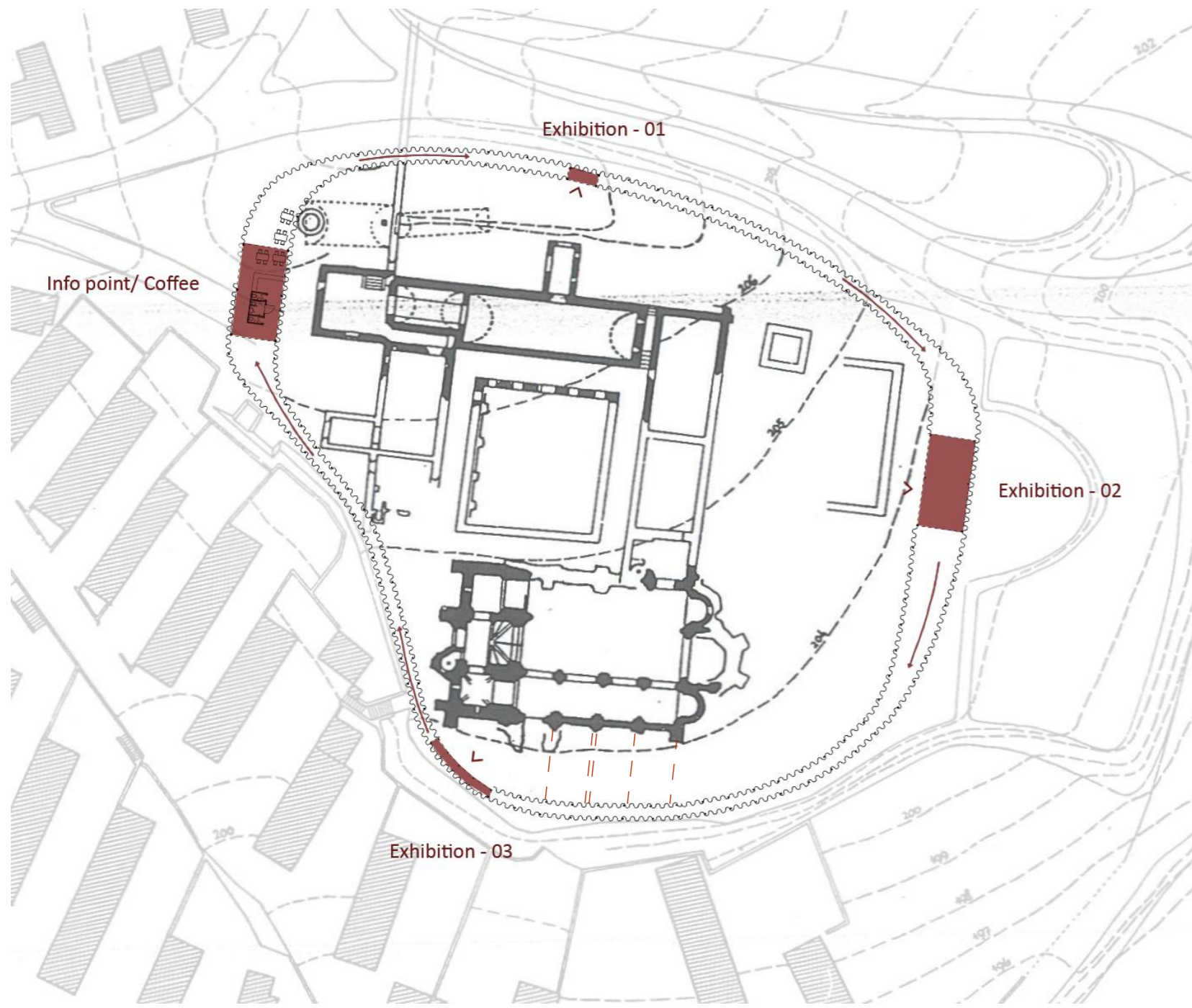
Topography

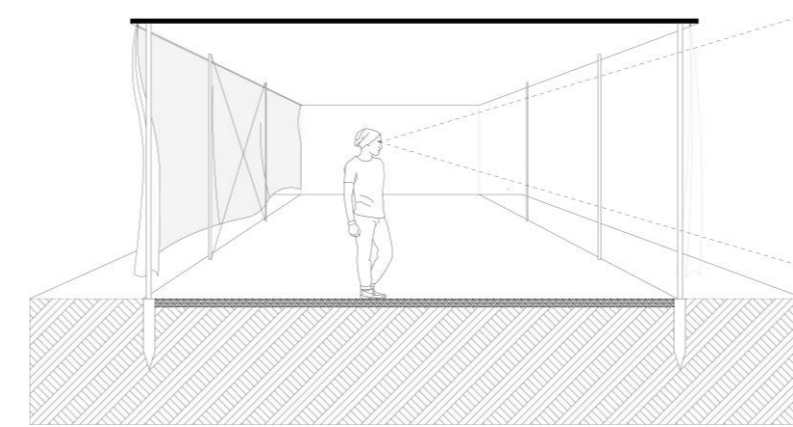
Projection

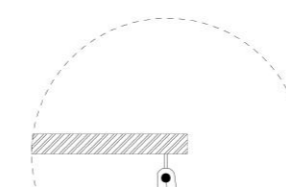
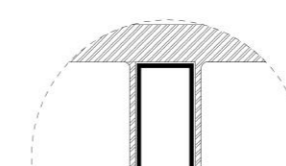
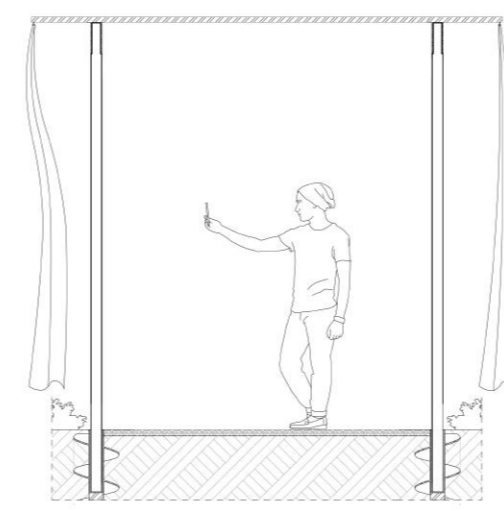
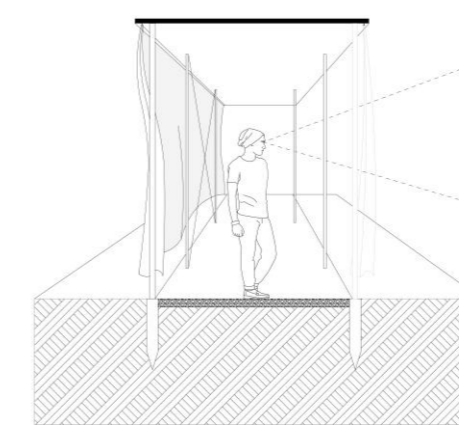
Focus

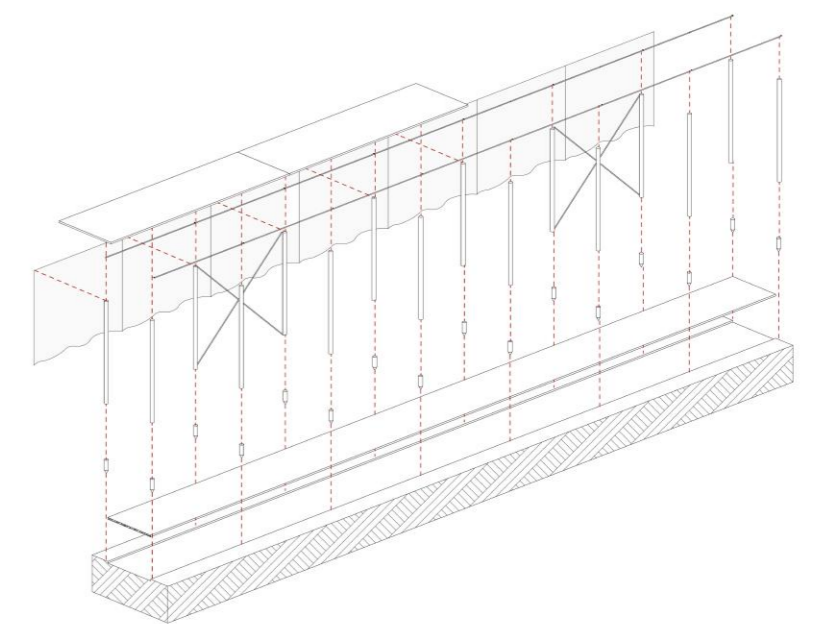
Floor map

Sections

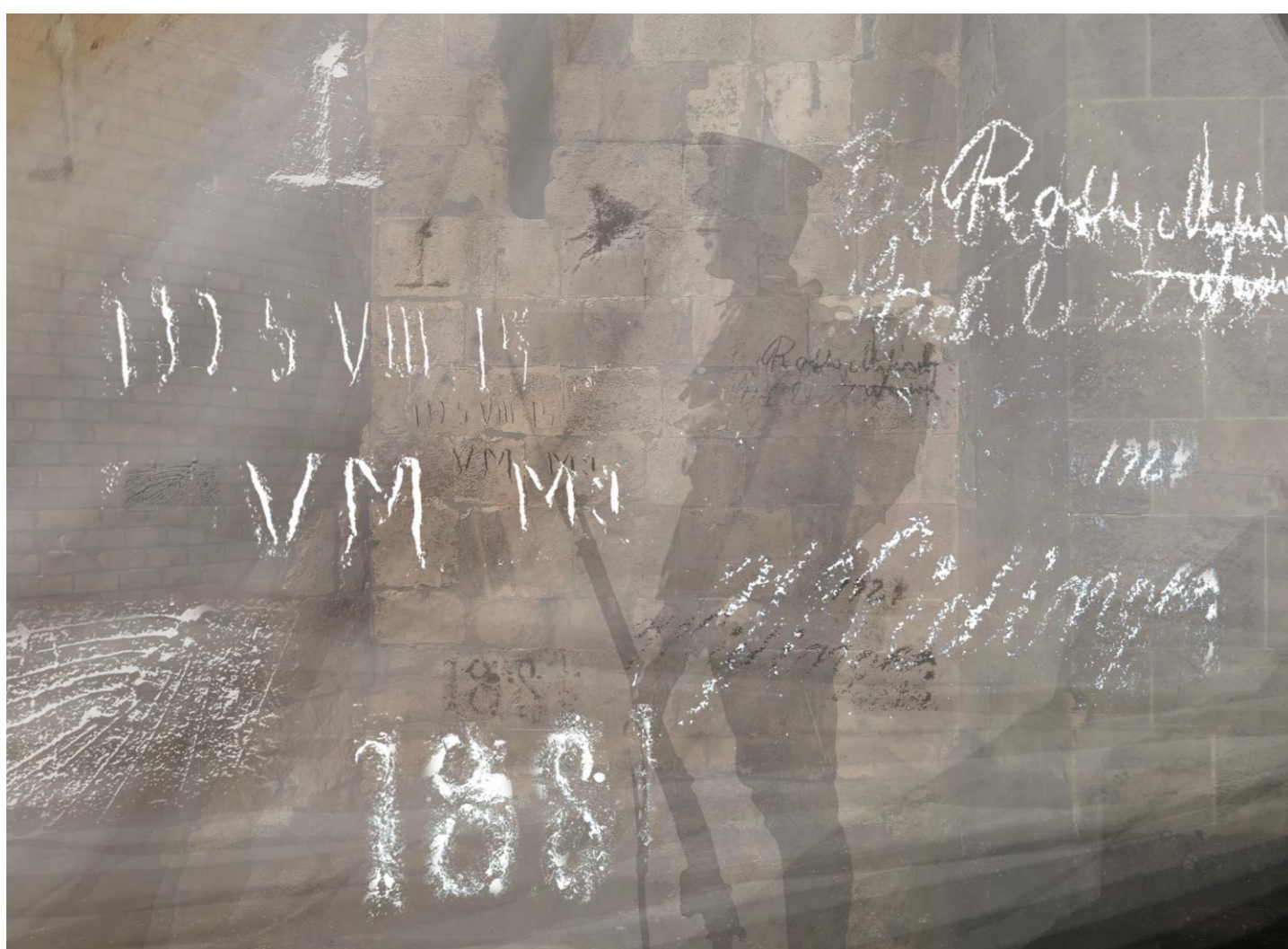

Construction details

Structure - axonometric view

At present, the church is part of the local identity. Since archeologist have discovered and restored or uncovered finds, cemeteries and stories that have been discovered throughout the design location, we have quickly discarded the possibility of permanent interference. We leave the old church untouched, paying careful attention to the fact that the subsequent research of the stories that have been revealed and uncovered can further enhance the values of Zsámbék's identity. The actuality of the plan is given by the 900th anniversary of the premonstratenser order and 800th anniversary of the construction of the church. Our plan is a lightweight building that would stand for a season from early spring to late autumn. Our goal is to focus attention on this unique monument and the importance of preservation works.

View of the wall

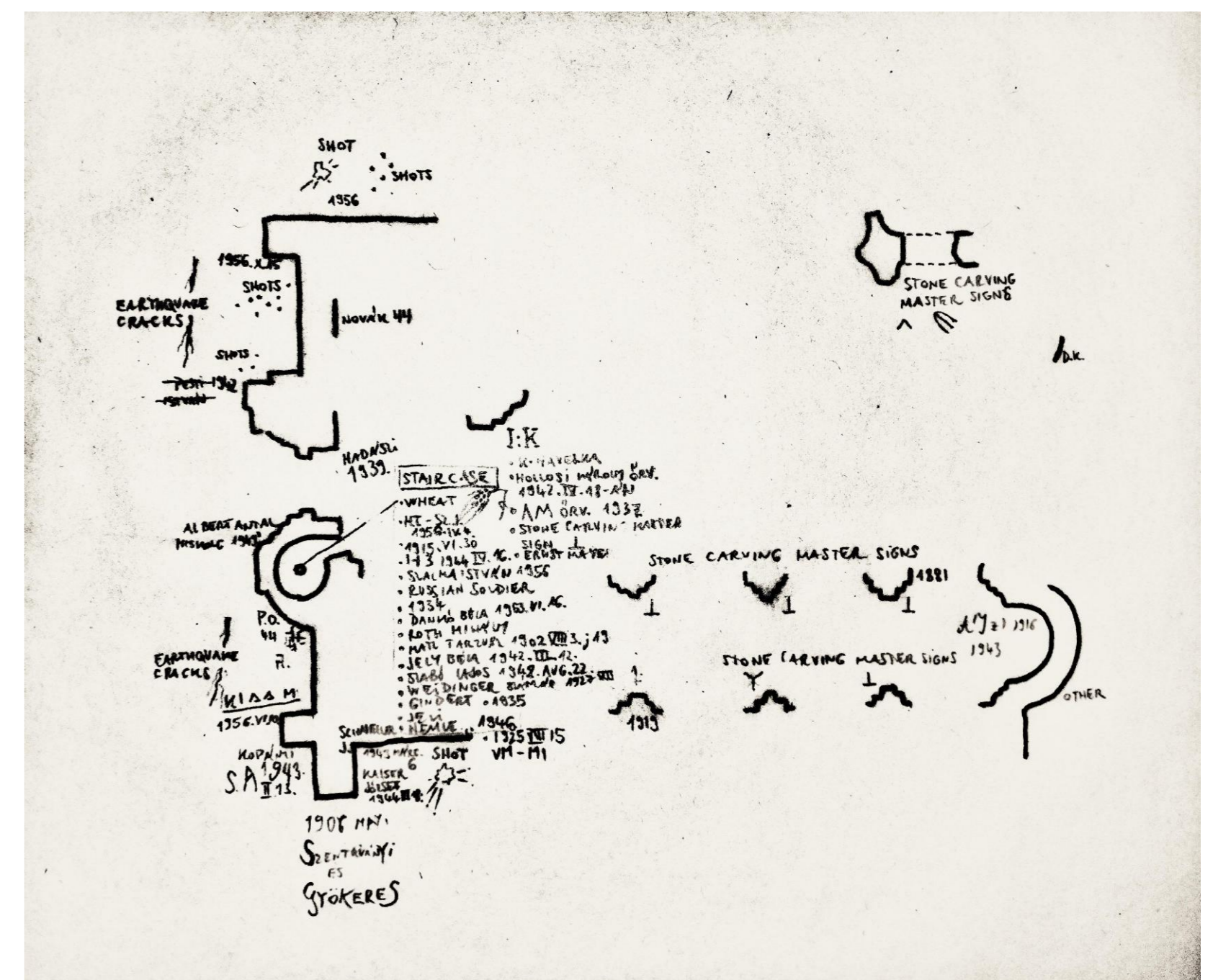
In addition to being freely accessible and familiar with the church, we are spreading a new layer so far unknown to the incoming audience. During the course of the process we became aware of the signs that tell about the fate of the church in the past. The imprints of the old ages on the ancient walls are not just a simple engraving for us, but are tiny letters of the events of history, which we read in succession, reveal to us the true value of the place. The markings of stonemasons, the rebuilding of changing architectural styles, the murals torn down by the earthquake of 1763, the war prints of war, or the names of locally sold soldiers on the walls are all the imprint of the past proving that this church is not about walls or ornaments, it is more about the people and their stories here.

View with the church

View with the soviet memorial

Map of imprints